

P A N U:

KAKSISATAA VUOTTA SUOMALAISIA LEHTIÄ

Suomalaisen lehdistön syntymäpäivänä pidetään vuoden 1771 tammikuun viidettätoista päivää, josta siis huomenna, perjantaina, on kulunut 200 vuotta.

Verbi "pidetään" on tässä oikeastaan väärä, sillä mikäpä muu päivä voisi olla lehdistömme syntymäpäivä, koska kerran juuri silloin näki päivänvalon ensimmäinen Suomessa painettu lehti, Tidningar Utgifne af/et Sällskap i Åbo, erään turkulaisen seuran julkaisemia sanomia. Tutkijat käyttävät tästä lehdestä nimitystä sanomalehti, mikä sana vasta paljon myöhemmin vakiintui kielemme. Suomenkieliset substantiivit olivat aluksi sanomat, sanomia. Tämä lehti oli kai tavallaan ryhmytön tulos, ja tuo "et sällskap" oli Aurora-seura, jonka kaikki ahkerat ent. koululaiset muistavat historianläksyis-

tään, jos eivät muutenkin. Seuran keskeisin persoona oli Henrik Gabriel Porthan, jolle jälkipolvet ovat antaneet kunnianimen "Suomen historian isä". Oikeastaan kal Porthanin isyys ei rajoitu tähän. Vaikka hän oli vanhapoika, häntä mielestäni voidaan pitää useampikertaisena isänä, mm. myös Suomen lehdistön isänä.

Porthanin ja Aurora-seuran kylvö kantoi hyvän hedelmän. Lehtykäinen jatkoi, joskin keskeytyksin, aina vuoteen 1885, josta sen työtä jatkoivat ensin Åbo Tidningar ja Åbo Tidning, siinä välillä vielä Åbo Nya Tidningar. Näiden lehtien tekemisessä oli mukana myös Porthanin oppilas, nuori maisteri ja dosentti Frans Mikael Franzén, jota kai ei tarvitse oululaisille esitellä, vaikka hän omana aikanaan, niin monien ihailema runoilija kuin

olikin, liisnee ollut vähemmän tunnettu kuin eräät samaa sukunimeä kantaneet kauppiamiehet.

Aurora-seuran lehden syntymisen 200-vuotismuisto on antanut aiheen julistaa alkanut vuosi Suomen lehdistön juhluvuodeksi. Itse juhlatapahtumat on ajoitettu keväeseen. Juhlavuoteen liittyy täällä Oulussa myös Oulussa syntyneen Pohjois-Suomen Sanomalehti-esitys yhdistyksen 50-vuotisjuhla.

Turussa näki päivänvalon myös ensimmäinen suomenkielinen lehti Suomenkieliset Tieto-Sanomat (näytenumeron nimi vielä: Suomalaiset Tieto-Sanomat). Sen pani pystyyn "Tidningarin" vastapainoksi Mynämäen kirkkoherra Antti Lizelius, joka jo sitä ennen oli ansioitunut mm. Raamatun uuden suomennoksen tarkistajana ja muutenkin yllättävän uulterana suomen kielen kirjoittajana. Lehden näytenumero ilmestyi loppuvuodesta 1775. Mynämäen proudestin' oli kuitenkin tyydyttävä yhteen vuosikertaan, minkä jälkeen seurasi pitkä tauko. Väliillä oli kahteen otteeseen täysi tauko myös ruotsinkielisellä suomalaisella rintamalla. Ei tullut "avviisin avviisia".

Vuonna 1820 aloitti Reinhold von Becker Turun Wiikko-Sanomat, jota jatkui kaksi vuotta. Yhtäjak-

soisesti lehti ilmestyi vuoteen 1827 ja sitten uudelleen 1829-31. Tähän mennessä oli jo aloittanut kolmas suomenkielinen sanomat, Oulun Wiikko-Sanomia. Tutkijat, mm. itse E. N. Setälä, kirjoittavat niiden vanhojen lehtien nimet milloin mitenkin; varsin useir. esim. "tuplavee" yksinkertaistetaan ja yleisnimet kirjoitetaan yhteen, vaikka esim. Oulun lehden nimi aina painettiin niin kuin sen kirjoitin, tietenkin kaiken lisäksi fraktuura-kirjainin. Oulun Wiikko-Sanomia, OWS, aloitti vuoden 1829 alusta. Sen niin kuin molempien aikaisempienkin suomenkielisten sanomitten tehtävänä oli ennen kaikkea hyödyllisen käytännöllisen tiedon levittäminen, mutta myös uutisia, vaikka sanaa ei silloin tunnuttakaan. Tietenkin myös runoudella oli sijansa. Tämä lehti oli sitten yhdessä vaiheessa lyhyen ajan koko suuriruh-tinaskunnan ainoa suomenkielinen lehti. Näin oli Oulumme heti alkuvaiheissa, voisi kai sanoa: jo toisessa erässä ja toisena suomalaisena kaupunkina mukana suomenkielistä aikakauskirjallisuutta luomassa. Kiitos tästä kaukonäköisyydestä kuuluu kirjapainon Ouluun 1827 perustaneelle C. E. Barck vanhemmalle ja ennen muita koulumiehille Simon Wilhelm Appelgrenille ja Pietari Ticklenille. Työ oli jatkuva hyvin värikäänä.